

ОТНОСНО: КОМЕНТАРИ ПО НОВИТЕ ПРАВИЛА ЗА РАБОТА НА ЦЕНТРАЛИЗИРАН ПАЗАР ЗА ДВУСТРАННИ ДОГОВОРИ В СИЛА ОТ 09.01.2018

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

Асоциация на търговците на електроенергия в България (АТЕБ) и Асоциация свободен енергиен пазар (АСЕП) подкрепят създаването на прозрачен, ликвиден и единен вътрешен пазар на електрическа енергия, както и улесняването на формите на търговия. Последният месец на 2017 година беше наситен откъм регулаторни промени в сектор Енергетика. В рамките на него бяха изменени Правилата за търговия с електрическа енергия (ПТЕЕ), механизмът за определяне на пределна цена за балансираща енергия и реализирана съществена промяна в Закона за енергетиката, задължаваща всички производители на електроенергия с инсталирана мощност над 5 MW да сключват сделки по свободно договорени цени единствено през платформите на Българска независима енергийна борса (БНЕБ). Трябва да отбележим и начина, по който беше прието изменението в Закона за енергетиката – с предложение през друг закон, отправено в последния момент и без обсъждане със заинтересованите страни. Промяната беше гласувана от Комисията по енергетика в Народното събрание изключително бързо – в рамките на 24 часа от нейното предлагане. На фона на тези скорошни промени, идва и изменението на правилата за работа на Централизиран пазар за двустранни договори на БНЕБ. Новите правила на ЦПДД бяха публикувани в края на последния работен ден преди Коледните празници, а предоставеният срок за тяхното обсъждане беше само 1 работен ден. Въпреки изпратените в рамките на този работен ден становища от заинтересованите страни (търговци, потребители и ВЕИ производител) за удължаване на срока за коментари, такова удължаване не последва.

Затова с настоящето писмо се обръщаме към Вас да отбележим някои от генералните проблеми по отношение въвеждането на нови правила за работа на Централизиран пазар за двустранни договори на БНЕБ:

1. За гарантиране сигурността на пазарните участници, БНЕБ следва не само да извършва администрирането на сделките на пазара за двустранни договори, но и съответно да подсигури финансовата им цялост чрез включването на клирингова къща. В новите правила в чл. 1 изрично е записано, че *„БНЕБ не е страна, по която и да е от сделките, сключени на ЦПДД“*. По този начин операторът не поема отговорност за финансовия риск и за коректното изпълнение на сделките, а се явява само посредник между пазарните участници. Според нас въвеждането на клирингова къща е единственият надежден начин за управление на финансовия риск за пазарните участници. Настояваме докато не бъде въведена клиринговата къща, правилата на ЦПДД да не се променят, т.е. да се запазят към момента действащите правила (Правила за работа на ЦПДД в сила от 16.12.2016 г.). Считаме че БНЕБ няма капацитета и опита за управление на финансовия риск в ситуация, в която цялото предлагане на електроенергия минава през платформите на борсата. Регламентираните в новите правила начини за сключване на сделки, договори, финансови лимити, обезпечения и начини на разплащане между пазарните участници намираме за рискови и потенциално опасни за свободния пазар на електроенергия. При положение, че през БНЕБ ще минава почти цялото предлагане на свободен пазар, правилата, договорите и финансовите механизми на борсата трябва да гарантират на 100% коректното сключване и изпълнение на сделките. Това ще осигури нормалното функциониране на пазара и ще повиши доверието на пазарните участници в него. Към настоящия момент виждаме това

като възможност само след въвеждането на клирингова къща - предпочитаният, сигурен модел, използван на повечето европейски енергийни борси. Предлагаме в срок до края на месец февруари БНЕБ да е изискала и да оповести получените оферти за клирингови услуги, като запознае пазарните участници с техните параметри. А в срок от 6 месеца (до средата на месец юли 2018) да стартира работа клиринговата къща и да влязат в сила нови, адаптирани правила за работа на ЦПДД след процедура по обществено обсъждане.

2. Борсата има правото да променя своите правила без одобрение от КЕВР, МЕ или друга институция. Договорите за участие, както и договорите между търговските участници и БНЕБ, могат да бъдат едностранно променяни от борсата чрез правилата. Такива промени биха довели до различни условията по вече подписани договори, а това от своя страна поставя БНЕБ в доминантна позиция и увеличава риска за търговските участници. Затова предлагаме правилата за работа на ЦПДД да не бъдат част от Договора за участие и от СДППЕЕ. Също така настояваме правилата, таксите и договорите на БНЕБ да бъдат официално одобрявани от КЕВР след провеждане на съгласуване с пазарните участници. Напомняме, че за дейността организиране на борсов пазар на електрическа енергия в България може да има само една лицензия според чл. 43, ал. 1, т. 2 от Закона за енергетиката. Това заедно с новите разпоредби, въведени с чл. 100, ал. 3 от ЗЕ, поставя БНЕБ в монополно положение на свободния пазар. Затова считаме, че възможността (регламентирана в чл. 32, ал. 3 от ПТЕЕ) за даване на задължителни указания от страна на КЕВР по отношение на правилата на БНЕБ не е достатъчна. Редно е контролът и възможностите за наблюдение и разследване от страна на КЕВР върху БНЕБ да бъдат разширени чрез промяна в Закона за енергетиката.
3. Промените в правилата за работа на ЦПДД са съществени и ще засегнат всички пазарни участниците, тъй като от 1.01.2018 г. всички сделки по свободно договорени цени с производители с инсталирана мощност над 5 MW ще се сключват на платформите на БНЕБ. Към предложението на БНЕБ липсват аргументирани мотиви или обосновка. Посочва се само че промените са необходими заради създаването на ал. 3 в чл. 100 на ЗЕ. След като се запознахме с новите правила за работа на ЦПДД отбелязваме, че промените нямат пряко отношение към цитираното изменение на ЗЕ и не спомагат за неговото прилагане. При сега действащите правила за работа на ЦПДД няма пречка да се изпълняват новите изисквания на ЗЕ, влезли в сила от 1.01.2018 г., затова АСЕП и АТЕБ апелират да останат в сила старите правила до момента на въвеждане на клирингова къща.
4. Стандартизираният договор за покупко-продажба на електрическа енергия, Договорът за участие и Допълнителните споразумения да бъдат стандартизирани европейски договори, взаимствани от изготвените форми/договори на Европейската федерация на енергийните търговци (ЕФЕТ). Такива договори са в съответствие с разпоредбите по REMIT и са широко разпознаваеми и използвани на пазарите в Централна и Западна Европа. Още повече голяма част от основните пазарни участници вече имат сключени такива договори и тяхното приемане би улеснило търговията между тях. ЕФЕТ договорите дават достатъчна гъвкавост и сигурност при осъществяването на двустранна търговия и минимизират риска за страните. Настоящите договори, свързани с търговията на ЦПДД, са недостатъчно защитени и реферират към правилата за работа на ЦПДД, които могат едностранно да бъдат променяни от БНЕБ. При промени в правилата, БНЕБ едностранно променя и условията по вече сключени договори.

Обръщаме внимание на част от спорните моменти в предложените нови правила за работа на ЦПДД:

1. Малките и средни производители от възобновяеми източници, за да продават на свободен пазар, трябва да се регистрират на БНЕБ. Таксите им за участие и годишната такса за тях са изключително високи и на практика са бариера за излизането им на борсата. Затова предлагаме ВЕИ производителите да участват на БНЕБ чрез търговците на електроенергия, без да се изисква от тях да си правят допълнителна регистрация. По този начин ще се улесни достъпа им до свободен пазар и подаването им на оферти на борсата.
2. Сроковете за отстраняване на търговски участник, регламентирани в чл. 46 и чл. 48, да са ясно дефинирани като брой дни. Настоящите срокове се определят индивидуално от БНЕБ при неясни критерии. Така се дава възможност за отделни пазарни участници да се прилагат различни срокове, което е в разрез с принципа на равнопоставеност.
3. В чл. 49 е записано, че операторът може да отстрани търговски участник (ТУ) и да анулира вече регистрирани оферти от него, когато е застрашено нормалното функциониране на ЦПДД. Липсва определение за „нормално функциониране на ЦПДД“, което поставя съмнение в кои точно случаи ще се прилага чл. 49.
4. При отстраняване на ТУ от ЦПДД (чл. 45-48) е редно да се уведомят всички останали ТУ, както и да се посочат причините за неговото отстраняване.
5. В чл. 56 и чл. 62 е регламентирано кога се счита за прекратен договора за участие (по чл. 30). Но двата члена дават различни основания: чл. 56 „когато бъдат изпълнение всички финансови задължения към БНЕБ ЕАД“ и чл. 62 „когато бъдат изпълнени всички финансови задължения според настоящите правила“. Предлагаме уеднаквяване на двата члена, като се използва текстът на чл. 62 с цел избягване на противоречия и гарантиране вземанията не само на БНЕБ, но и на другите ТУ след прекратяване на договора за участие на даден търговски участник.
6. В чл. 70 до 75 са описани изискванията към гаранционните обезпечения на участниците. Независимо че БНЕБ не е страна по сделките сключени на ЦПДД, тя е Бенефициент по банковите гаранции относно всички задължения за плащане, възникнали по договорите за борсов пазар и ЦПДД. Гарантираното задължение на компаниите, откриващи банковата гаранция за участие, реферират към всички задължения за плащане, лихви и неустойки за неприемане или недоставяне на количества електроенергия на ЦПДД, а не само към дължимите плащания към БНЕБ. В правилата няма разписана процедура и срок за плащане на получените от БНЕБ суми от банковите гаранции на виновната страна към изправната страна. Задълженията по гаранцията за участие дублират част от задълженията на Продавача в гаранцията за добро изпълнение.
7. В Условието за приемливост на банкова гаранция е записано, че БНЕБ ЕАД приема единствено банкови гаранции, издадени от финансово стабилни банки с висок рейтинг, и има право да откаже банкова гаранция, издадена от банка с нисък/и и/или понижен/и рейтинг, рентабилност или капиталова адекватност. Настояваме да се публикуват критериите на БНЕБ за „финансово стабилни банки с висок рейтинг“, за да не се окаже, че издадените банкови гаранции от търговски участници няма да бъдат приети от БНЕБ.
8. В чл. 83 се посочва, че всички сделки на екраните „Continuous trading“ и „Hourly products“ се сключват посредством алгоритъм „Auto-matching“ или „Click trading“, но не става ясно кой алгоритъм кога се използва. Предлагаме сделките на двата екрана да се сключват само чрез „Auto-matching“, тъй като той намалява възможностите за извършване на пазарни злоупотреби. Също така предлагаме водещо за сключването на сделките да не бъде първият подал съвпадаща оферта, а да бъде най-добрата офертна цена. По този начин ще

се максимизират резултатите от търговията, а времето на подаване на офертата няма да има определящо значение.

9. Финансовият лимит за продукти със срок на доставка по-дълъг от 32 дни (чл. 139.3) да се промени от 1% на 3%. Считаме, че това увеличение е справедливо предвид търгуваните дългосрочни продукти със срок на доставка по-голям от половин година. Подобна промяна би ограничила възможностите за злоупотреби и неспазване на ангажменти по дългосрочните продукти.
10. Според чл. 143 не се изисква предоставяне на гаранционно обезпечение за плащане на екран "Continuous trading" за покупко-продажба на продукти със срок на доставка до 31 дни. Предлагаме да се въведе такова обезпечение с цел предотвратяване на злоупотреби и гарантиране на вземанията.
11. В чл. 144 са регламентирани обезпеченията на екран "Continuous trading" за плащане от страна на Купувача и за добро изпълнение от страна Продавача. Обезпечението за добро изпълнение, което Продавачът трябва да заплаща за продукти със срок на доставка над 7 месеца, надхвърля обезпечението за плащане на Купувача. Предлагаме уеднаквяване на изискванията, така че срокът на доставка да не определя съществено разминаване в размера на обезпеченията при Купувача и Продавача.
12. Гаранционните обезпечения да се освобождават до 3 дни след датата на изтичане на Допълнителното споразумение и извършване на плащанията. Предвиденият срок в чл. 145 е 10 дни, който е необосновано дълъг, предвид че се изисква обезпеченията да се предоставят до 3 дни.
13. Член 153 гласи, че всички разплащания се извършват в лева. Голяма част от участниците на пазара са международни фирми и оперират в евро. За улеснение на пазарните участници и като подготовка за пазарно обединение предлагаме разплащанията да могат да се извършват и в евро, включително и в евро да се правят депозити по сметката на БНЕБ.
14. При забавяне на плащанията по фактури издадени от БНЕБ според сроковете, определени в чл. 156, БНЕБ да изпраща уведомление до пазарния участник с напомняне за извършване на съответните плащания. След изтичане на два работни дни от изпращане на уведомлението, борсовия оператор да има право да отстрани съответния участник от ЦПДД, като за срока на забавяне на плащането е дължима законовата лихва ОЛП+10%. Предлагаме този вариант, за да се избегнат ситуации на неоснователни отстранявания в случай на неумишлено забавяне на плащане.
15. В чл. 158 до чл. 161 се определят сроковете за плащане на продуктите търгувани на екрани "Continuous trading" и "Hourly products". Считаме за нередно подобно ограничаване на пазарните участници от страна на БНЕБ в договарянето на условията на плащане. Още повече БНЕБ не е страна по сделките и следва да няма отношение при определянето на сроковете за плащане между сключили сделка пазарни участници. Отбелязваме, че едно от основните предимства на свободен пазар, е възможността за договаряне на условията и сроковете на плащане. Елиминирането му ще намали гъвкавостта на пазарните участници и ще направи търговията на екран "Continuous trading" неатраaktivна. Също така, задължителното авансово плащане (чл. 158.2) на продукти със срок на доставка до 31 дни намираме за силно ограничаващо и предразполагащо към злоупотреби. Предлагаме да има възможност за тези продукти да се използва последващо плащане, като съответно Продавачът бъде задължен да предоставя и гаранционно обезпечение за добро изпълнение за този тип продукти.

От АТЕБ и АСЕП обръщаме внимание и на начина, по който бяха публикувани новите правила – като изцяло нов документ, а не като систематизирани отделни точки, съдържащи само промените. Това направи изключително трудно проследяването на измененията между действащите и новите правила за работа на ЦПДД. За в бъдеще апелираме проекти на правила на ЦПДД да се публикуват по начина, по който се предлагат изменения в нормативни документи като наредби, ПТЕЕ и ЗЕ. Също така, предоставеният срок от 1 работен ден беше крайно недостатъчен за пазарните участници да изпратят изчерпателни и градивни становища по предложените текстове.

По отношение на новите такси забелязваме, че не са намалени въпреки очакваното увеличение на участници и търгувани обеми. Логична стъпка е понижаване на таксите, предвид че вече основната част от предлагането на електроенергия на свободен пазар ще минава през БНЕБ. Друг важен момент е, че тарифите продължават да бъдат монополно определяни от БНЕБ и не подлежат на контрол от нито една институция. Затова подкрепяме иницирането на законодателна промяна, която да задължи КЕВР в ролята ѝ на регулатор да определя тарифите на борсата, по разходоориентиран модел.

Ще очакваме да вземете под внимание отправените от АТЕБ и АСЕП предложения с цел постигане на прозрачен и недискриминационен Централизиран пазар за двустранни договори. Апелираме за скорошно провеждане на среща между основните групи пазарни участници – производители, търговци, потребители, включително БНЕБ и КЕВР с цел изглаждане на несъответствията и постигане на консенсус по отношение на модела на работа и развитие на борсовия пазар в България.